

**РЕАЛІЗАЦІЯ РІВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ
МОЛОДІ НА ОСВІТУ: ГЕНДЕРНИЙ ПОГЛЯД
НА ВСТУПНУ КАМПАНІЮ 2017 РОКУ В м. ХАРКІВ**

Кріпак Н. М.

Наук. керівн.: д-р пед. наук, проф. **Рассказова О. І.**

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Актуальність. У вітчизняній теорії та практиці сучасної гендерології загострюється проблема моніторингу якості освітніх послуг з позицій надання жінкам і чоловікам рівних можливостей, зокрема досліджень якості проведення вступних кампаній окремих міст. Згідно зі статтею 3 Закону України «Про освіту» «громадяни України мають право на освіту в усіх навчальних закладах,... незалежно від статі», що забезпечується «...відкритим характером навчальних закладів, створенням умов для вибору профілю навчання і виховання відповідно до здібностей, інтересів громадян» [2].

Основний науковий напрям сучасних українських гендерних досліджень у сфері освіти становить аналіз прихованого навчального плану (*hidden curriculum*) та вироблення єдиної стратегії розбудови такого освітнього середовища, у якому гендерна чутливість актуалізована як один із критеріїв ефективності освітньої діяльності. Однак, проблема гендерного дослідження щорічних вступних кампаній з позицій дотримання права абітурієнтів і абітурієнок на рівні можливості у виборі освітньої спеціальності не здобула достатнього опрацювання в наукових колах.

Мета статті – оприлюднення й аналіз крізь «гендерні окуляри» результатів проведеної вступної кампанії 2017 року на прикладі окремих вищих навчальних закладів Харкова в контексті реалізації рівних можливостей молоді на освіту.

Результати й обговорення. Концепт «рівні можливості» у гендерних дослідженнях роз'яснений у статті 1 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» та тлумачиться наступним чином: це рівні умови для реалізації рівних прав

жінок і чоловіків, під якими слід розуміти відсутність обмежень чи привілеїв за ознакою статі [1]. Проектом масштабної організації зусиль у напрямі імплементації засад гендерної рівності в систему вітчизняної освіти стала Стратегія упровадження гендерної рівності та недискримінації у сфері освіти «Освіта: гендерний вимір – 2020» [3]. Доречно зазначити, що одним із завдань Стратегії визначено «системну відмову від принципу „прихованої статевої профорієнтації». Припускаємо, що інформаційний зміст вступної кампанії й умови її проведення в ході професійної орієнтації становлять вплив на якість реалізації рівних можливостей молоді на освіту.

Саме поняття «реалізація рівних можливостей молоді на освіту» ми визначаємо так: це виконання й забезпечення в однаково повноцінній мірі й у рівно справедливих умовах права молоді на освіту, що задовольняє особистісні інтереси та враховує індивідуальні особливості здобувачки / здобувача освіти без обмеження їхнього вибору гендерними стереотипами.

П'ять вищих навчальних закладів м. Харків (Луганський національний аграрний університет, Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Харківський національний університет ім. В. В. Докучаєва, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця) було проаналізовано за такими показниками: кількість осіб, які вступили; показник конкурсного балу; пріоритетність обраної спеціальності. До вибіркової сукупності було включено осіб, які подали заяви на вступ до зазначених ВНЗ для навчання на першому курсі денної форми за рахунок державного бюджету на базі повної загальної середньої освіти. У процесі дослідження були використані дані інформаційного ресурсу <http://www.vstup.info> та сайтів вищих навчальних закладів (<http://lnau.in.ua>, <http://khai.edu>, www.khadi.kharkov.ua, www.knau.kharkov.ua, <http://www.hneu.edu.ua>).

У всіх проаналізованих ВНЗ спостерігається переважання абітурієнтів над абітурієнтками майже за всіма спеціальностями, виключення становлять лише деякі з них, наприклад, за спеціальностями 071 Облік і оподаткування і 101 Екологія у Харківському національному

аграрному університеті ім. В.В. Докучаєва. Крім того, у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця на спеціальності 051 Економіка та 061 Журналістика подано відповідно 6 та 5 заяв від абітурієнток, тоді як абітурієнти не виявили бажання навчатися за цими спеціальностями.

Відзначимо, що найбільший гендерний дисбаланс серед абітурієнтів / абітурієнток з переважанням юнаків виявився у таких вищих навчальних закладах: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» тощо.

Детальний розгляд результатів вступної кампанії в Харківському національному автомобільно-дорожньому університеті виявив спеціальність, за якою гендерний дисбаланс є найбільшим – 133 Галузеве машинобудування. З усієї кількості осіб, які вступили до ВНЗ на вказану спеціальність, кількість юнаків дорівнює 88,23%, дівчат – 11,77%. Таким чином, гендерна розбіжність серед молоді становить більше, ніж 70%.

Розглядаючи причини такого дисбалансу, відзначимо, що на вибір спеціальностей при вступі, безумовно, вплинули традиційно існуючі в суспільстві стереотипи, що машинобудування не є жіночою справою, а також існуючі умови праці в сфері машинобудівної промисловості. Проте, аналіз освітніх пріоритетів абітурієнток до навчання саме за цією спеціальністю показує високий ступінь їх вмотивованості щодо отримання даної професії. Так, 10 з 15 абітурієнток зазначили, що навчання спеціальності 133 Галузеве машинобудування є високо пріоритетним для них. Невисокий пріоритет (нижче 3-тього), зазначили лише 4 абітурієнтки. Така ж ситуація спостерігається у дослідженому ВНЗ і щодо спеціальностей 192 Будівництво та цивільна інженерія, 193 Геодезія та землеустрій, 274 Автомобільний транспорт.

Не менш яскравим прикладом гендерного дисбалансу в напрямі домінування «чоловічої складової» серед студентської молоді є спеціальність 201 Агрономія у Харківському національному аграрному університеті ім. В. В. Докучаєва. Дані щодо гендерного розподілу свідчать, що у ВНЗ нараховується лише 31,25% студенток з усієї кількості осіб, які бажають здобути освіту за вказаною спеціальністю, та підтверджують

визначені вище тенденції, що полягають у значному переважанні осіб чоловічої статі серед студентської молоді, а також високу пріоритетність для студенток обраної спеціальності.

Таким чином, встановлено, що окремі абітурієнтки виявляють стійкий інтерес до засвоєння традиційно «нежіночих» спеціальностей. Урахування цього в професійній орієнтації та вступній кампанії, за нашим переконанням, може сприяти виправленню виявленого гендерного дисбалансу й залученню більшої кількості осіб до вступу в зазначені ВНЗ.

Відзначимо, що серед проаналізованих спеціальностей є такі, де гендерного дисбалансу майже не було виявлено. Зокрема в Національному аерокосмічному університеті ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» на спеціальності 122 Комп'ютерні науки співвідношення абітурієнтів і абітурієнток складає 55,55% до 44,45%, 125 Кібербезпека – 45,45% до 54,55%, 173 Авіоніка – 40,00% до 60,00% тощо; у Харківському національному автомобільно-дорожньому університеті на спеціальності 015 Професійна освіта, спеціалізації 27 Метрологія, стандартизація та сертифікація гендерний розподіл вступників становить 50,00% до 50,00%.

Висновки та перспективи дослідження. У цілому, аналіз крізь «гендерні окуляри» результатів проведеної вступної кампанії 2017 року на прикладі окремих вищих навчальних закладів Харкова в контексті реалізації рівних можливостей молоді на освіту показав, що всі проаналізовані ВНЗ відзначаються домінуванням серед студентської молоді осіб чоловічої статі, що пояснюється традиційною зорієнтованістю вступних кампаній на прийом абітурієнтів на так звані «чоловічі» спеціальності. Детальне вивчення гендерного розподілу абітурієнтів і абітурієнток показало, що всі спеціальності можна диференціювати на три групи: такі, де домінують юнаки; такі, де більша кількість заяв подана дівчатами; такі, де майже не спостерігається гендерного дисбалансу між абітурієнтів і абітурієнтками. Якісний аналіз заяв дівчат, які виявили бажання вступити на традиційно «чоловічі» спеціальності показав високий рівень їхньої вмотивованості в отриманні обраної професії.

Подальшим напрямом наукового дослідження порушеної

проблематики є розширення спектру залучених до дослідження ВНЗ, включення до нього педагогічних, гуманітарних, військових, спортивних та інших вишів, а також підготовка методичних рекомендацій для проведення профорієнтаційної роботи з урахуванням гендерного компоненту для усунення визначеного дисбалансу.

Література

1. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 8 вересня 2005 р. № 2866– IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>. – Назва з екрана.
2. Про освіту : Закон України від 23 травня 1991 р. № 1060– XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/110-zakon-ukrayiny-pro-osvitu> – Назва з екрана.
3. Стратегія упровадження гендерної рівності та недискримінації у сфері освіти «Освіта: гендерний вимір – 2020» (Проект) / / Гендерна парадигма освітнього простору / За заг. ред. Дороніної Т. О. – Кривий Ріг : ВЦ КДПУ. – 2016. – Вип. 3-4 – 200 с.